

WIJ(K) TWEKKELERVELD

Bewoners en werkers op zoek
naar het wijkkapitaal

Twekkerveld Alles aanwezig

Gemeente Enschede

Inhoudsopgave

HANS VAN AGTEREN - STADSDEELWETHOUDER

**WIJ. TWEKKELERVELD:
DUURZAAM, SAMEN, STERKER!** 2

RIAN OLTHOF ~ WIJKCOÖRDINATOR

TWEKKELERVELD 4
Wie, wat en waar?

WILMIEN HAVERKAMP ~ STADSDEELMANAGER

DE ROL VAN HET TOEVAL 8
De zoektocht naar verbinding
in Tweckelerveld

DE MENING VAN 14
Ellis de Graaf
Woonzorgcentrum Tweckelerveld

SJORS DE VRIES ~ RUIMTEVOLK

**OP ZOEK NAAR HET
WIJKKAPITAAL** 15
Een fundamenteel nieuwe manier
van denken en werken

DE MENING VAN 19
Marieke Arends
Buurtbewoonster

DE MENING VAN 20
Ria van de Veen en Willy ten Have
Wijkraad

SAMENVATTING

**HET WIJKKAPITAAL VAN
TWEKKELERVELD** 21
Resultaten van een onderzoek naar
het kapitaal van de wijk

DE MENING VAN 25
Gea Pereboom
Basisschool De Zevenster

DE MENING VAN 26
Lucas Fransen en Jobrine Martina
Woningcorporatie Domijn

IMPRESSIE

DE EERSTE WIJKCONFERENTIE 27
Een bijeenkomst vol verbinding

DE MENING VAN 34
Michael Spierings
Jongerenwerker

BAS DENTERS

HOOGLERAAR BESTUURSKUNDE UT

**THUIS OP HET
TWEKKELERVELD** 35

HANS VAN AGTEREN
stadsdeelwethouder Noord

Wij. Twekkelerveld: duurzaam, samen, sterker!

Tijdens de wijkconferentie *Op zoek naar het wijkkapitaal* op 20 februari 2014 voelde ik de enorme kracht die bij bewoners en professionals in Twekkelerveld aanwezig is. In de verschillende groepen spatte de energie ervan af, in de wil om samen te zorgen dat Twekkelerveld een nog fijnere wijk wordt. Een wijk waar kinderen hun talenten volop kunnen ontwikkelen en waar bewoners klaar staan om elkaar te helpen.

Hiermee lijkt de werkconferentie wel een voorloper op ons coalitieakkoord 2014-2018 *Duurzaam, samen, sterker!* In ons coalitieakkoord staat dat we de kracht van de samenleving willen gebruiken, dat er ruimte moet zijn voor structurele en duurzame oplossingen. Hierbij gaan we uit van de volgorde zelfredzaam, samenredzaamheid en professionele hulp. Inwoners zijn in beginsel zelf verantwoordelijk voor hun eigen welzijn. Daarnaast kan de omgeving (familie, vrienden, burens en vrijwilligers) helpen. De overheid en professionele hulp is beschikbaar voor wie het zelf of samen echt niet redt.

Structurele en duurzame oplossingen vragen om scherpte in wat nodig is, wat er aanwezig is en dat iedere bewoner en organisatie zijn/haar kracht kan inzetten. Samenwerken aan de doelen van de wijk. Hierdoor kan professionele hulp gericht worden ingezet en bewegen we ons samen van het inschakelen van hulp van professionals naar meer samen- en zelfredzaamheid.

Tijdens de wijkconferentie zag ik dat iedereen zich wilde verbinden en in actie kwam. De wijkconferentie biedt mogelijkheden om meer samen- en zelfredzaam te zijn. Ik kijk dan ook uit naar de volgende wijkconferentie in september 2014 met de verwachting dat de energie die ik in februari voelde tot mooie resultaten leidt.

Hans van Agteren,
Stadsdeelwethouder Noord

RIAN OLTHOF ~ WIJKCOÖRDINATOR

TWEKKELERVELD

Wie, wat en waar?

Twekkelerveld is ontstaan tijdens de industriële revolutie vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw. De woeste grond buiten de stad Enschede werd bebouwd met fabrieken, villa's, arbeidershuisjes en later ook eengezinswoningen, portiekflats en sportvelden. Het gros van de woningen in de wijk is van na de Tweede Wereldoorlog. De historie heeft haar sporen nagelaten, maar hoe staat de wijk er nu voor? Hieronder zet ik de belangrijkste feiten op een rij en sluit ik af met een reflectie op de cijfers en mijn analyse van de wijk.

~ Eén wijk, meerdere buurten

Door de ligging achter het spoor is het altijd een wijk gebleven die wat los stond van de rest van de stad. Formeel bestaat de wijk Twekkelerveld uit twee buurten: Twekkelerveld en Tubantia/Toekomst. Dit zijn de eenheden die terugkomen in statistische onderzoeken naar leefbaarheid, veiligheid en economische ontwikkeling. In de praktijk is Twekkelerveld een grote stadswijk, bestaande uit verschillende buurten, elk met een eigen sfeer. Het nieuwe gezondheidscentrum en het vernieuwde winkelcentrum vormen het hart van Twekkelerveld. Een hart dat wellicht nog wat harder kan kloppen.

~ Bewoners van Twekkelerveld

De wijk telt bijna 10.000 inwoners, bijna een derde van Enschede Noord. Ruim 16 procent van de inwoners is jonger dan 18 jaar. Zo'n 44 procent van de woningen is een koopwoning. Er zijn relatief veel huishoudens met problemen en een zwakke maatschappelijke positie. De verhouding tussen draagkracht en draaglast komt bij steeds meer huishoudens onder druk te staan.

In Twekkelerveld zijn zo'n 600 mensen met een bijstandsuitkering (IAOW of WBB). Bijna 150 daarvan hebben een vrijstelling voor arbeidsverplichting, de helft hiervan vanwege persoonlijke klachten. De wijk telt ruim 700 werkzoekenden, verspreid over alle

leeftijdscategorieën. Zo'n 15 procent van de jongeren is lid van de bibliotheek en 41 procent doet aan sport. Het gebruik van Wmo-voorzieningen ligt rond het gemiddelde in heel Enschede.

~ Alles aanwezig

In 2007/2008 is samen met actieve buurtbewoners een onderzoek gedaan naar de merkidentiteit van Twekkelerveld. De voornaamste kernkwaliteiten die hieruit voortkomen zijn de ruime, groene opzet van de wijk, de diversiteit van de buurten, het verenigingsleven, de speelvoorzieningen voor de jeugd en de zorgvoorzieningen voor de oudere bewoners. Mensen in Twekkelerveld hechten van oudsher aan de kernwaarden behulpzaamheid en zelfvoorzienendheid. Maar bewoners uit de verschillende buurten zijn vooral gericht op hun 'eigen kring' en soms wat aftastend naar nieuwkomers. De merkbefORTE voor Twekkelerveld is samengevat in de slogan: *Alles aanwezig*.

Tijdens een wijkdag in september 2012 hebben professionals en leden van de wijkraad bewoners gevraagd naar hun beleving van de wijk. Hoog op de lijst van aandachtspunten staat de verloeder- ing en verpaupering van delen van Twekkelerveld. Ook zijn er zorgen over het grote aantal werklozen en de groeiende armoede. Kansen werden onder meer gezien in verbetering van het groen en het betrekken van een bredere groep bewoners en zo hun eigen kracht meer te benutten.

~ Wijkprogramma

De gemeente Enschede heeft een wijkprogramma opgesteld voor de periode 2013-2017. Hierin is op basis van statische gegevens over leefbaarheid, veiligheid, en participatiegraad een iets minder rooskleurig beeld geschetst van Twekkelerveld. De woon- en leef- omgeving in Twekkelerveld scoort op verschillende aspecten min- der dan gemiddeld. De sociale kwaliteit (sociale cohesie) scoort lager dan gemiddeld en er is relatief veel verloeder- ing in de buurt. Schoolverzuim komt vaker voor dan gemiddeld.

De kwaliteit van de woningvoorraad is over het algemeen matig. De woningvoorraad is naar prijs- categorie eenzijdig samengesteld en het ontbreekt aan duurzame (hoog energieverbruik) en levens- loopgeschikte woningen. De gebrekkige kwaliteit van de inrichting van de openbare ruimte springt op verschillende plekken in het oog. Gemeente en de drie corporaties hebben een groenstructuur- plan opgesteld dat volop in uitvoering is.

TWEKKELERVELD
9.600 inwoners

AANTAL WERKLOZEN NAAR LEEFTIJD

15-25 jaar	70
25-35 jaar	156
35-65 jaar	470
Totaal	696

WONINGVOORRAAD

44% koopwoning
56% huurwoning
Gemiddelde woning-
waarde: 135.000 euro
(Enschede: 167.000 euro).

VEILIGHEID

26% van de bewoners
voelt zich wel eens
onveilig in eigen buurt
(Enschede: 21%)

9% van wijkbewoners is
slachtoffer geweest van
bedreiging of geweld op
straat (Enschede: 4%)

HUISELIJK GEWELD

0,36 incidenten per 100
inwoners (Enschede: 0,23
incidenten).

VOORTIJDIG SCHOOLVERLATEN

onder 18 t/m 23 jarigen:
4,80 (Enschede: 3,19)

RIAN OLT Hof

Is sinds 2012 wijkcoördinator voor Tweckelerveld. Daarvoor heeft zij in verschillende stadsdelen in Enschede samen met bewoners en professionals gewerkt aan de wijk.

~ Eigen kracht

In het wijkprogramma is als hoofddoelstelling opgenomen: *Het benutten en versterken van de eigen kracht van de instellingen, bedrijven, verenigingen en bewoners in Tweckelerveld.* Hiervoor is het belangrijk om contacten tussen de verschillende groepen in de wijk verder te versterken, zodat in de toekomst niet alleen *alles aanwezig* is, maar ook *alles verbonden en zichtbaar* is. Om dit tot stand te brengen, zijn actiepunten geformuleerd die jaarlijks in een jaarprogramma worden uitgewerkt. De gemeente heeft hierbij een regierol en werkt voor de uitwerking samen met bewoners, ondernemers en diverse organisaties die in de buurt actief zijn.

~ Reflectie

Als je sec naar de cijfers kijkt, lijkt het nog wel mee te vallen in Tweckelerveld. Maar statistiek zegt niet alles. Het aantal multi-probleemgezinnen is misschien niet extreem hoog, maar de problemen van deze gezinnen wel hardnekkig en gaan over van generatie op generatie. Het is een combinatie van factoren: relatief veel mensen met lage inkomens, schuldproblematiek en eenoudergezinnen. Daarnaast geven de scholen in de wijk aan dat zij zich zorgen maken over de talentontwikkeling van sommige kinderen en dat er ouders zijn die zich in mindere mate betrokken voelen bij de school. Dat maakt dat we ons echt wel zorgen maken over de jeugd.

In een deel van de wijk is het woningbestand verouderd en eenzijdig. Door de relatief goedkope woningvoorraad in grote delen van de wijk is Tweckelerveld interessant voor bijvoorbeeld studenten en arbeidsmigranten. Er is een groot aanbod van kamers die onzelfstandig bewoond worden. Ook zijn er relatief veel woon(zorg)voorzieningen, bijvoorbeeld begeleid wonen. De combinatie van sociaal-maatschappelijke en woongerelateerde problematiek maakt dat de draagkracht en draaglast van de wijk op spanning komen te staan.

Tegelijkertijd is het heel mooi dat we kunnen constateren dat er veel eigen kracht in de wijk aanwezig is. Dat komt ook een aantal keren aan bod in deze publicatie. Dat biedt kansen, maar de diversiteit in de wijk is zo groot dat het lastig is verbindingen te leggen tussen de diverse initiatieven. Naast de organisaties die van oudsher actief zijn, ontmoet ik ook veel mensen die zich niet structureel willen vastleggen, maar zich wel tijdelijk voor een thema willen inzetten dat hen aan het hart gaat. Met de wijkconferentie is geprobeerd meer verbindingen te leggen. Nu moeten we leren vertrouwen op die eigen kracht en dat vind ik best spannend.

WILMIEN HAVERKAMP ~ STADSDEELMANAGER

DE ROL VAN HET TOEVAL

De zoektocht naar verbinding in Twekkelerveld

Bij de eerste wijkconferentie die in februari 2014 werd gehouden in Twekkelerveld komt een aantal ontwikkelingen bij elkaar. De vernieuwende aanpak voor verbetering van de wijk en de positie van de wijkbewoners is het resultaat van brede ervaring van alle betrokkenen, een gevoel voor urgentie en een aantal inspirerende ontmoetingen. Toeval ... of was de tijd er rijp voor?

~ Urgentie

Vanuit de gemeente is een nieuwe aanpak opgestart voor het bepalen van sociale, economische en maatschappelijke doelen op wijkniveau. De wijken in Enschede Noord zijn hierbij de voorlopers: als pilot werden in 2012 voor alle wijken wijkanalyses opgesteld. Hierbij worden 'harde cijfers' gecombineerd met 'zachte meningen' over het wel en wee in de wijk.

In Twekkelerveld konden de cijfers worden gecombineerd met de resultaten van de wijkbranding die in 2008 was opgesteld. De ervaringen van bewoners en werkers in de wijk werden geïnventariseerd tijdens een speciale sessie in het najaar van 2012. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een wijkprogramma waarin de doelen voor Twekkelerveld zijn vastgelegd. Het wijkprogramma en de wijkdoelen leidden in andere wijken van Enschede Noord al snel tot diverse initiatieven: bewoners en organisaties zagen het als een stimulans om aan de slag te gaan. In Twekkelerveld viel dat een beetje tegen, en dat verbaasde me. Er is in de wijk zoveel kracht aanwezig, waarom lukt het niet om die krachten te mobiliseren en te richten op wat belangrijk is voor de wijk?

Ondertussen speelt ook volop de urgentie door de drie transities, waarbij gemeenten meer verantwoordelijkheid krijgen voor zorg en participatie. We kregen in beeld wat de zorgkosten per wijk

waren, van zorgverzekeraar en gemeente. Elders in Enschede ontstonden projecten om de kosten in de zorg te verlagen door het aanbesteden van de hele wijk. Het leek ons interessant om te kijken of er mogelijkheden zijn om meer vanuit de samenleving te organiseren, met bewoners, organisaties en verenigingen in de wijk. De gedachte hierbij is dat slim organiseren, beter en gericht samenwerken, enorm veel kan opleveren.

~ Inspiratie

Op mijn zoektocht naar mogelijkheden om de krachten in Tweckelerveld in beweging te krijgen, met elkaar te verbinden en zo de wijk vooruit te helpen, stuitte ik op mensen en organisaties met inspirerende ideeën. Is het toeval dat ik deze mensen juist nu tegenkwam? Of had ik door het algemene gevoel van urgentie een antenne ontwikkeld voor frisse ideeën en stimulerende voorbeelden?

Ik ontmoette Sjors de Vries een aantal jaren geleden. Deze zomer dronken we samen een kop koffie en toen heeft hij zijn visie op wijkkapitaal toegelicht. In Tweckelerveld is volop wijkkapitaal aanwezig, daarvan waren we met zijn allen overtuigd. Maar hoe krijg je het in beeld en hoe breng je het met elkaar in verbinding? Dat was de vraag die ten grondslag lag aan de opdracht die we aan Sjors gaven. Samen met Mart oude Egbrink, die bij ons een werkervaringsplek vervulde, heeft hij de wijk onderzocht. Zij hielden inhoudelijke en vertrouwelijke interviews met diverse bewoners en werkers in de wijk. Dit keer ging het dus niet om de keiharde cijfers, die hadden we via het wijkprogramma al in beeld, maar om de kracht die in de wijk aanwezig is, maar niet altijd tot de resultaten leidt die je er op grond van alle inzet van zou mogen verwachten.

De meerwaarde van deze kwalitatieve methode was goed zichtbaar. Uit de analyses bleek al dat in Tweckelerveld 39 procent van de gezinnen eenoudergezinnen zijn. Gecombineerd met een laag inkomen en laag opleidingsniveau zagen we dit als een belangrijke opgave. Uit de interviews bleek de zorg van de scholen over de betrokkenheid van de ouders bij hun kinderen. Dit is dus een belangrijk thema voor de toekomst van de wijk.

~ Waardering

Naast de zorg voor de jeugd in de wijk is uit het rapport over het wijkkapitaal (zie ook pagina 21 en verder) nog een aantal thema's gedestilleerd. Deze vormden de rode draad van de wijkconferentie die we in februari 2014 hebben opgezet. Het idee voor een wijkconfe-

WIJKANALYSE

Een wijkanalyse wordt opgesteld aan de hand van indicatoren en ervaringen van bewoners en organisaties in de wijk.

Door gemeentebrede en landelijke indicatoren te gebruiken, zijn gegevens snel beschikbaar en kunnen wijken met elkaar worden vergeleken.

Ervaringen van bewoners kunnen op verschillende manieren worden opgehaald. In stadsdeel Noord is tijdens de branding in verschillende wijken ervaring opgedaan met interviews, observeren en enquêteren. In Tweckelerveld is dit uitgebreid met diepte-interviews voor de zoektocht naar het wijkkapitaal.

rentie speelde al langer bij een aantal betrokkenen bij Twekkelerveld. Nu viel alles op zijn plaats en kreeg het concreet handen en voeten. Bij verdere uitwerking van de wijkconferentie speelde toeval weer een rol. We zochten naar een methode om in korte tijd daadwerkelijk samen resultaten te kunnen boeken. Enige weken voor de wijkconferentie sprak ik Geert Schmitz van de gemeente Peel en Maas. Peel en Maas is een landelijk voorbeeld als het gaat om de aansluiting die de gemeentelijke organisatie maakt op de gemeenschap. En Geert inspireerde mij met zijn essay *Voel de logica* waarin hij de methode waardierend onderzoek aanbeveelt. Deze methode gaat ervan uit dat alles wat aandacht krijgt gaat leven. Dit betekent dat zodra onderwerpen besproken worden, zodra het eerste onderzoek loopt, de verandering al begint.

Deze methode hebben we op de wijkconferentie gebruikt voor de werksessies. De sessieleiders hebben hiervoor een aparte instructie gehad. Tijdens de werksessies was de energie van samenwerking tussen alle betrokkenen voelbaar. Om het niet bij een gevoel te houden, maar ook concrete resultaten te kunnen boeken, werd het enthousiasme per sessie vertaald in een aantal quick wins. Hiermee ging iedereen aan de slag, om op de volgende wijkconferentie na een halfjaar de resultaten te kunnen presenteren.

~ Faciliteren en stimuleren

Het stadsdeelmanagement is waar nodig faciliterend en werkt samen. De sheets met acties en de contactgegevens van mensen die zich daaraan hebben verbonden, zijn in de week na de conferentie verspreid. Twee weken later ontvingen de deelnemers een geschreven sfeerimpressie van de bijeenkomst en een uitwerking van de actiesheets. Hierbij is aangegeven dat de gemeente waar nodig kan helpen, maar dat het initiatief nu elders ligt.

Zo zoeken we de balans tussen controle en loslaten. Mensen krijgen de ruimte om zelf dingen te organiseren, maar vanuit de gemeente geven we duidelijk aan dat we aandacht hebben en waar nodig ondersteunen. Tussentijds zullen we informeren hoe het gaat en vragen of mensen nog iets nodig hebben om de quick wins te realiseren. Die nieuwe rol is soms nog wennen: leren loslaten, vertrouwen op het wijkkapitaal en andere partijen verleiden op zoek te gaan naar nieuwe verbindingen. Want wie zoekt die vindt. En toeval bestaat niet!

Wijkconferentie

Aandachtspunten voor een succesvolle wijkconferentie:

- Zoek een dagvoorzitter en sessieleiders die verbindend, scherp en procesgericht zijn.
- Zorg voor de innerlijke mens (inspiratie en lekkers) zodat iedereen optimaal in de gelegenheid wordt gesteld om hard te werken.
- Bepaal de methode die je wilt hanteren om mensen in actie te krijgen en instrueer de sessieleiders hoe ze de methode moeten toepassen.
- Bepaal welke mensen aanwezig moeten zijn om de conferentie een succes te maken.
- Geef genodigden de ruimte om mensen mee te nemen die zij erbij willen betrekken.
- Kies een locatie in de wijk en organiseer de wijkconferentie zo veel mogelijk met betrokkenen uit de wijk (wij werkten met lokale catering en een filmploeg uit de wijk).
- Zorg voor inspirerende verslaglegging en zorg dat dit breed wordt verspreid (naast een geschreven verslag met foto's lieten we een getekend verslag en een filmpje maken).
- Communiceer ook via reguliere lokale kanalen, zoals het huis-aan-huisblad en de wijkkrant.

Aandachtspunten voor een succesvol vervolg:

- Bepaal vooraf de datum voor de volgende wijkconferentie en deel deze datum.
- Zorg dat alle aanwezigen zich verbinden aan concrete acties.
- Maak het makkelijk voor de groepen en mensen die met de acties aan de slag gaan; zorg dat ze de benodigde informatie en contactgegevens hebben.
- Kies als gemeente een aantal thema's en acties waar je 'de vinger wat meer aan de pols wilt houden', zodat je gericht de gemeentelijke capaciteit kunt inzetten.
- Haal voorafgaand aan de volgende wijkconferentie de behaalde resultaten op en gebruik dat als leidraad voor de invulling van de bijeenkomst.
- Check of alle wijkdoelen in beeld zijn en of er acties op gericht zijn. Zijn bepaalde doelen onvoldoende belicht, onderzoek waarvoor dat komt. Spelen ze niet in de gemeenschap?
- Kijk of er weer nieuwe thema's zijn die in de wijk spelen!

WILMIËN HAVERKAMP is sinds 2011 stadsdeelmanager van Enschede Noord. Zij heeft ruime ervaring met integrale wijkaanpak en procesmanagement in verschillende wijken in Enschede. Hierbij zijn verschillende methoden toegepast in samenwerking met bewoners en organisaties in de wijk. In de wijk Stroinkslanden werd succes behaald met de methode leefsturing. In Twekkelerveld is voor het eerst gewerkt op basis van een zoektocht naar het wijkkapitaal.

**ER IS IN DE WIJK ZOVEEL
KRACHT AANWEZIG, WAAROM
LUKT HET NIET OM DIE
KRACHTEN TE MOBILISEREN
EN TE RICHTEN OP WAT
BELANGRIJK IS VOOR DE WIJK?**

- ontmoetingsplek voor ouders & jonge kinderen o.m.v. (andere begeleiding)
- voorwaarde voor succes
- ouders betrokken
- professioneel of hobbyist van belang voor groep
- school als spilpunt
- communicatie richting ouders
- lokale school (v.w. lokale sponsoring) als ontmoetingsplek
- overleg tussen → VO, lokale overheid, werkbare
- door organisatie act. → groep
- herkenning/opleiding als leer
- tek. ouders stimuleren wat te doen (v.w. school overheid)
- al jong alle opties - communicatie - personeel - etc.
- ...

MET KLEINE DINGEN KUN JE AL VEEL BEREIKEN

ELLIS DE GRAAF
TEAMMANAGER
WOONZORGCENTRUM
TWEKKELERVELD

‘Zorgorganisatie Livio is breed vertegenwoordigd in de wijk. Zelf ben ik verantwoordelijk voor het woonzorgcentrum, maar mijn collega’s van thuiszorg en wijkverpleging gaan ook de wijken in. Onze huurders wonen zelfstandig en krijgen zorg op maat. Het zijn mensen met hun roots in Twekkelerveld die er bewust voor kiezen in de wijk te blijven wonen. Met andere zorg- en welzijnsinstellingen hebben we regelmatig overleg, dat is belangrijk voor de samenwerking. De wijkconferentie is een stap verder. Het is belangrijk te weten wat de mensen willen en wat wij als Livio daarin kunnen betekenen.’

‘Als woonzorgcentrum willen we zichtbaar en laagdrempelig zijn, want we kunnen ook veel voor andere wijkbewoners betekenen. Iedereen is welkom voor een kopje koffie. Ik ben ervan overtuigd dat veel ouderen eenzaam zijn, ook onder onze bewoners. Maar als mensen geen behoefte hebben aan contact moet je dat natuurlijk ook respecteren.’

‘De wijkconferentie was goed bezocht, maar er hadden nog wel meer bewoners mogen zijn. In mijn themagroep waren enkele actieve ouderen. Maar hoe bereik je

de ouderen die minder actief in het leven staan? We hebben afgesproken dat we de volgende keer allemaal een bewoner meenemen die wat minder actief is in de wijk. Zo maak je het gaandeweg meer gedragen. Want uiteindelijk moeten de bewoners het zelf doen, met wat ondersteuning van de professionals.’

‘In de wijk zit heel veel kracht, maar soms is het moeilijk elkaar te vinden. Soms wordt er ook te groot gedacht, terwijl je met kleine dingen ook al zoveel kunt bereiken. Dat begint steeds meer zijn vruchten af te werpen. Laatst gingen er voor het eerst mensen uit de wijk met ons mee bij een busexcursie. De mannen van het RIBW komen hier biljarten. We bieden ruimte aan een groep multiculturele vrouwen en aan de reparatiekamer. Dat brengt bij ons ook leven in de brouwerij.’

SJORS DE VRIES ~ RUIMTEVOLK

OP ZOEK NAAR HET WIJKKAPITAAL

Een fundamenteel nieuwe manier van denken en werken

De vette jaren met de vele miljoeneninvesteringen en royale rijks-subsidies voor zogenoemde achterstandswijken zijn achter de rug. Tegelijkertijd worden er steeds vaker vraagtekens gezet bij het netto sociale resultaat van de stedelijke vernieuwingsaanpak zoals we die de afgelopen twee decennia hebben gekend. Een aanpak met vooral fysieke investeringen. De wijkaanpak is naarstig op zoek naar nieuw kapitaal. En die kon wel eens voor een deel voor het oprapen liggen.

Hoe houd je de leefbaarheid in een stadswijk als Tweckelerveld op peil? En hoe zorg je ervoor dat mensen kansen krijgen en creëren om hun eigen perspectief te verbeteren? Lang hebben we de ideeën en verantwoordelijkheid daarvoor bijna volledig neergelegd bij de overheid en woningcorporaties. De aanpak van deze partijen was doorgaans die van grootschalige investeringsoperaties. Los van alle nuances en sectorale sociale interventies die ook vaak in het kielzog van het vernieuwingsspoor werden gepleegd, had de wijkaanpak daardoor een sterk fysiek karakter.

In het hele land is op die manier onbewust een vergelijkbaar palet aan fysieke en sociale (top-down)-interventies toegepast: verbetering van de woningvoorraad en openbare ruimte, toevoegen van duurdere woningen, realiseren van multifunctionele complexen en een aantal sociale interventies met name gericht op zogenoemde probleemhuishoudens. In zekere zin was er sprake van een beleids- en interventiemal, waarin overheden en corporaties hun legitimatie en financiële en maatschappelijke dekking voor hun visie en aanpak vonden. De aanpak was daardoor gefixeerd op vastgoed en niet zelden gevangen in een sloop- en bouwcultuur.

WAT IS WIJKKAPITAAL?

Het wijkkapitaal is een verzamelbegrip voor al het aanwezige kapitaal dat in een wijk ingezet kan worden voor het verbeteren van de leefbaarheid of toekomstwaarde van Tweckelerveld.

Of het nu gaat om gebouwen, openbare ruimte, mensen, talenten, organisaties, geld(stromen) of netwerken; het betreft alle afzonderlijke en collectieve kwaliteiten die ingezet kunnen worden voor de wijk. Ze vormen samen het wijkkapitaal.

KERNKWALITEITEN VAN DE WIJK

(Bron: onderzoek in kader van wijkbranding 2007)

- Ruim en groen opgezet
- Diversiteit buurten
- Aanwezigheid speelvoorzieningen
- Aanwezigheid zorgvoorzieningen
- Actief verenigingsleven

KERNWAARDEN VAN DE WIJK

(Bron: onderzoek in kader van wijkbranding 2007)

- Behulpzaamheid
- Leven in eigen kring
- Aftastend voor buitenstaanders
- Zelfvoorzienend
- Apart wonen in de stad

~ Kansen verzilveren

Niks mis met goede, nieuwe woningen en een gemengde bevolkingssamenstelling natuurlijk. Al is het maar van tijdelijke duur. Integendeel. Maar vanuit maatschappelijk en economisch oogpunt zijn in stedelijke vernieuwing kansen blijven liggen. Sinds de VROM-raad in het veelgeprezen rapport *Stad en Stijging* in 2006 deze conclusie trok, dringt dat besef steeds breder door. Er is in de wijkaanpak doorgaans weinig aandacht voor sociale samenhang en dynamiek en aspiraties en ambities van mensen en partijen in de wijk. En zeker nu de laatste jaren het economisch en maatschappelijk klimaat fundamenteel is veranderd, de overheid druk bezig is met het hervormen van de verzorgingsstaat en er in toenemende mate een beroep wordt gedaan op de zelforganisatie in de samenleving, wordt het tijd om het over een andere boeg te gooien en de kansen met elkaar in de wijk te verzilveren.

Het nieuwe perspectief en denkkader dat gloort heet ‘wijkkapitaal’. Wijkkapitaal staat voor al het aanwezige kapitaal in een wijk dat ingezet kan worden voor verbetering van de leefbaarheid en toekomstwaarde van de wijk: mensen, talenten, gebouwen, openbare ruimte, organisaties, netwerken, geld(stromen) et cetera. Het betreft alle individuele en collectieve waarden en kwaliteiten die ingezet kunnen worden voor een wijk. Wijkkapitaal dus. Het is een metafoer die ik graag gebruik, omdat het staat voor een breder waardebegrip (kapitaal) en de wij(k) als logisch en duurzaam sociologisch en geografische denkkader.

~ Gedeeld eigenbelang

De wijkaanpak van de toekomst draait om het opsporen, aanboren en valoriseren van het wijkkapitaal en de energie en betrokkenheid die voortkomt uit het gedeelde eigenbelang van individuen en partijen in een straat, buurt of wijk. Het perspectief van het wijkkapitaal gaat daarmee fundamenteel verder dan de traditionele bewonersparticipatie, het overdragen van wijkbudgetten en het betrekken van maatschappelijke organisaties bij de wijkaanpak. Het gaat om écht samenwerken tussen en het gezamenlijk investeren van overheid, instituties, ondernemers en mensen.

Het vertrekpunt is bovendien anders. Want op de balans van het wijkkapitaal staat nadrukkelijk het eigen vermogen en de inventaris van de wijk: het aanwezige kapitaal en de kwaliteiten die de wijk nu heeft. Denk aan de woningvoorraad, maatschappelijk vastgoed, particulier vermogen, investeringskapitaal van ondernemers, overheid en instituties, openbare ruimte, talentvolle mensen, geografische ligging, voorzieningen, verenigingen,

DE MODERNE WIJKAANPAK GAAT OM HET CREATIEF, STRATEGISCH EN NATUUR- LIJK VERBINDEN VAN GEDEELDE BELANGEN

netwerken, et cetera. Daarbij hoort ook een breder en uitwisselbaar waardebegrip dat de broodnodige ruimte biedt voor wijkinterventies, particulier initiatief en nieuwe verdien- en samenwerkingsmodellen. Zoals het inrichten van wijkdiensten, dienstenruil, wijkonderneming of het stimuleren van een (alternatieve) beloning voor inzet van particulier initiatief. Maar ook aan het kapitaliseren van verduurzaming van vastgoed en gebruik van leegstaande panden en braakliggende gronden voor de wijk. En last but not least: juist op wijkniveau zijn veel aanknopingspunten om nieuwe financieringsmodellen zoals crowdfunding in te zetten. Dit zijn geen utopieën; er zijn al talloze voorbeelden in alle delen van het land.

~ Positieve benadering

Het wijkkapitaal gaat dus niet uit van problemen, maar is een positieve benadering van de wijk. Het gaat uit van de waarde, het bezit dat de wijk en de gemeenschap heeft en uniek maakt. Het wijkkapitaal is daarmee per definitie voor elke wijk anders. Elke wijk heeft zijn eigen thema's waarop talent, capaciteit, bezit en geldstromen zijn te verbinden en te valoriseren. Waar in de stedelijke vernieuwing de kracht en potentie van het (gedeelde) eigenbelang nog wel eens werd vergeten, staat dit bij de moderne stedelijke revitalisatie centraal.

En dat vraagt om een totaal andere benadering en aanpak. Om het wijkkapitaal te activeren, moeten interventiestrategieën in de wijk meer dan in het verleden gebaseerd zijn op psychologische en sociologische principes. Het functioneren en de potentie van een wijk zijn immers pas goed te begrijpen als we beter inzicht hebben in de intrinsieke drijfveren en (gedeelde) belangen van individuen, organisaties en groepen. Of het nu gaat om de huurder, woningbezitter, belegger, woningcorporatie, gemeente, supermarkt, bakker, sportvereniging, ouder, huisarts, glazenwasser, jongere of oudere: ze hebben allemaal hun (gedeelde)

SJORS DE VRIES

is eigenaar, onderzoeker en programmamaker van RUIIMTEVOLK, laboratorium en kennisplatform voor stedelijke ontwikkeling. Hij studeerde sociale geografie aan de Rijksuniversiteit Groningen en werkt vanuit zijn eigen 'Bureau voor stads- en dorpsvernieuwing' (BSDV) aan projecten op het snijvlak van stedelijke ontwikkeling, wonen en ruimtelijk beleid.

belangen in een wijk. Al is het maar dat iedereen graag wil dat de wijk een goed imago heeft en onderdeel wil zijn van een gemeenschap en succes.

De moderne wijkaanpak gaat om het creatief, strategisch en natuurlijk verbinden van die belangen. Dat moet leiden tot een omgeving die individuen en organisaties verleidt te investeren (geld, tijd, diensten, talenten) in de wijk. Het is een zoektocht naar gecombineerde acties rondom het gedeelde eigenbelang van bijvoorbeeld een kindvriendelijke, veilige of voorzieningenrijke wijk, een wijk met een maatschappelijk en cultureel programma, met ruimte voor initiatief, of stabiele waardeontwikkeling van het vastgoed.

~ Continu verbinden

Dat betekent dat we afscheid moeten nemen van een lineair en top-down proces, van het bedenken en uitvoeren van omvangrijke uitvoeringsplannen en programma's en van de projectencarrouzels. Het gaat om het samen met alle stakeholders ontdekken en ontwikkelen van een open, continu en uitnodigend proces van samenwerken en afstemmen van doelen, geldstromen, plannen en ambities. Dit vraagt om een klimaat waarin, op een vanzelfsprekende en natuurlijke wijze, continu verbindingen worden gelegd tussen mensen, organisaties en waardestromen. Een klimaat waarin ontschotting plaatsvindt, lokale kracht wordt benut en ondersteund en waarin (private) initiatieven opkomen, verdwijnen of blijven.

Het vraagt een fundamenteel nieuwe manier van denken en werken. Niet alleen van professionals, ook van de bewoners en ondernemers in de wijk. Daarbij hoort ook een strategische overheid die niet alleen los durft te laten en vertrouwt, maar haar verantwoordelijkheid neemt en in beleid en interventies maatwerk toestaat en daarvoor keuzes durft te maken.

WE MOETEN ALS BEWONERS WEL DE RUIMTE KRIJGEN

MARIEKE ARENDS BUURTBEWONSTER

‘We zijn hier bijna tien jaar geleden komen wonen omdat we een huis met een tuin zochten. Alles is in de buurt, en dan bedoel ik niet alleen in de wijk Twekkelerveld. Je bent zo in de stad, bij de bioscoop, in een park. Er zijn hier heel veel organisaties en verenigingen. Je hoort vaak dat daarover te weinig bekend is, maar als je wilt kun je veel informatie vinden over wat er te doen is. De wijkbudgetten worden niet genoeg gebruikt. Mensen met ideeën kennen de weg daar naartoe kennelijk niet. Dat is jammer.’

‘Het rapport over het wijkkapitaal is een weergave van de gesprekken die zijn gevoerd. Voor mij herkenbaar, maar om me heen hoorde ik ook wel twijfel. De wijkconferentie leende zich er niet echt voor om over de inhoud te discussiëren. Veel mensen vinden het ook wel goed zoals het nu loopt. Zelf heb ik wel zorgen over de jeugd. Ik merk dat er het een en ander speelt bij ouders op de school van mijn zoontje en in de wijk.’

‘Ik was blij verrast dat zoveel mensen naar de wijkconferentie zijn gekomen. In de workshops werden we gestimuleerd om aan te geven wat er wél goed is, om het risico van een klaagzang te voorkomen. Veel buurtbewoners willen wel iets doen, maar hoe dan? En welke ruimte krijgen zij? Ik zat in de werkgroep over talentontwikkeling. Daar merkte ik verschillen tussen wijkbewoners en professionals. Veel werd opgehangen aan het Integraal Kind Centrum, maar daarbij zijn ouders en wijkbewoners niet betrokken. Er waren meer losse ideeën, die nog onvoldoende uit de verf komen.’

‘Voor de volgende conferentie is het goed om na te denken over de rol van de wijkbewoners en de professionals. Het is de bedoeling dat we meer dingen op eigen kracht gaan doen, maar daar moeten we dan ook de ruimte voor krijgen en misschien durven nemen. Het zou goed zijn om nog gericht nieuwe mensen erbij te betrekken. En dan gewoon samen aan de slag gaan.’

**RIA VAN
DE VEEN**
VOORZITTER
WIJKRAAD
TWEKKELERVELD

'De rol van de wijkraad wordt de komende tijd alleen maar belangrijker. Er zijn hier in de wijk veel initiatieven van bewoners, heel divers en daardoor ook te versnipperd. De wijkraad kan verbindingen leggen en mooie initiatieven ondersteunen. Bewonersinitiatieven moeten professionaliseren, want de komende tijd wordt meer van de wijken verlangd. Het is beter de regie in eigen hand te houden. Iedereen in de wijk moet het gevoel hebben dat ze mee kunnen doen. We willen verbindingen leggen en daarvoor is behoefte aan een herkenbare plek in de wijk. Er zijn locaties genoeg, maar ergens moet het initiatief worden genomen. Daarnaast willen we als wijkraad zorgen voor meer herkenbaarheid in de acht buurten.'

'De wijkconferentie was een mooi moment om te zien dat er veel ideeën zijn en veel mensen die van alles willen doen. Er is een hoge mate van betrokkenheid. Ik zat in de werkgroep voor senioren en ben begonnen met het inventariseren van activiteiten die nu al bestaan. Ook willen we in beeld krijgen wat er in het verleden is gedaan, en waarom sommige dingen zijn weggeëbd. Daarnaast wil ik dat er een jongerenraad in de wijk komt, ook daarvoor zijn de eerste contacten gelegd. Ik hoop dat er op de volgende wijkconferentie al resultaten zijn. Dat de beloften zijn waargemaakt.'

HET IS TIJD OM ECHT DADEN TE GAAN STELLEN

WILLY TEN HAVE
VOORZITTER WIKRAAD
TWEKKELERVELD 2006 - 2014

'Twekkelerveld is een bonte verscheidenheid van acht buurten. Om de eigen kracht meer boven tafel te krijgen, is meer onderling contact nodig. Daar hoort een centrale plek in de wijk bij. De samenwerking met stadsdeel Noord gooit bij mij hele hoge ogen. Samen werken we aan de doelen waar we voor staan. Als je vanuit de wijkraad met ideeën komt, word je heel goed geholpen. Wij zijn hun achterban in de wijk, en zij onze achterban naar de overheid.'

'In 2008 hebben we vanuit de wijkraad meegedacht met de wijkbranding; dat ging om de vraag wat we als burger nodig hebben voor een hechte, sociale samenleving. Dat heeft telkens weer een vervolg gekregen, tot aan de wijkconferentie van dit jaar. Nu is het tijd om echt daden te gaan stellen. Dat kunnen we als bewoners niet alleen, daar hebben we hulp bij nodig van instellingen, corporaties en de gemeente. Op de wijkconferentie is aangegeven dat we samen de schouders eronder gaan zetten. Ik hoop dat dat ook echt gebeurt.'

SAMENVATTING

HET WIJKKAPITAAL VAN TWEKKELERVELD

Resultaten van een onderzoek naar het kapitaal van de wijk

Sjors de Vries (RUIMTEVOLK) en Mart oude Egbrink (Stadsdeelmanagement Noord Enschede) gingen gezamenlijk op zoek naar het wijkkapitaal in Twekkelerveld. De resultaten zijn februari 2014 gepubliceerd in het rapport Wij. Twekkelerveld. Op zoek naar het kapitaal van de wijk. Hieronder volgt een samenvatting.

In de zomer van 2013 heeft het stadsdeelmanagement RUIMTEVOLK gevraagd een verkenning uit te voeren naar de mogelijkheden voor een vernieuwende wijkaanpak. De opdracht was het wijkkapitaal op te sporen en concrete aanbevelingen te doen en lijnen uit te zetten voor de komende jaren. De verkenning is uitgevoerd door de wijk op verschillende momenten te bezoeken en door in gesprek te gaan met veertig sleutelfiguren uit de wijk (bewoners, ondernemers en professionals van maatschappelijke organisaties).

De gesprekken waren vertrouwelijk, openhartig en opvallend eenduidig. De analyse en de aanbevelingen vormen een kwalitatieve aanvulling op eerdere onderzoeken die in de wijk zijn gedaan. In het rapport zijn thema's aangestipt die niet of nog te weinig aan de orde zijn gekomen, of die nuance behoeven. De strategische aanbevelingen bieden aanknopingspunten waarmee de wijk zelf op korte termijn aan de slag kan.

~ Analyse

Dorp in de stad of echte stadswijk?

In vrijwel elk interview kwam de typering van Twekkelerveld als 'dorp in de stad' terug. Dorp staat daarbij voor de vele sociale banden, de wat geïsoleerde ligging en het hoge voorzieningenniveau. De onderzoekers vinden de associatie van Twekkelerveld met een zelfstandig en zelfvoorzienend dorp enigszins misleidend. Zij zien

Twekkelerveld eerder als een geïsoleerde heterogene stadswijk, met afzonderlijke homogene buurten die elk hun eigen identiteit hebben. Dit uitgangspunt biedt meer en realistischer handvatten voor de zoektocht naar wijkkapitaal.

Leefbaar en veilig?

Hoewel diverse leefbaarheidsaspecten de boventoon voeren in eerdere onderzoeken en in het wijkprogramma, zijn ze in de interviews opvallend weinig genoemd. Het merendeel van de bewoners, ondernemers en professionals ervaart de wijk als relatief leefbaar en veilig. Wel zijn er zorgen over sociale en economische problemen van een deel van de bewoners, die achter de voordeur verstopt blijven. De participatiegraad en het opleidingsniveau is laag en dat maakt een deel van de bewoners kwetsbaar.

Jongeren, senioren, studenten

De talentontwikkeling van kinderen en jongeren verdient extra aandacht en daarvoor zien de geïnterviewden goede kansen op wijkniveau. Over de zelfredzaamheid en zorgbehoefte van senioren verschillen de meningen. De veronderstelling dat alleenstaande ouderen ook eenzaam zijn, verdient nader onderzoek. Een bijzondere groep bewoners zijn de studenten. Zij wonen tijdelijk in de wijk en voelen zich niet echt verbonden, terwijl hun talenten waardevol kunnen zijn voor andere wijkbewoners.

Ontmoeten

Twekkelerveld kent van oudsher een rijk verenigingsleven. In de dynamiek, mengeling van activiteit en wisselende coalities schuilt veel waardevol sociaal en cultureel kapitaal. Maar afstemming, saamhorigheid en samenwerking is niet altijd vanzelfsprekend. Veel organisaties zijn zoekende naar hun rol en de toegevoegde waarde voor de wijk.

Een unieke, nog onvoldoende erkende kracht is het vernieuwde winkelcentrum en zorgcentrum. Dit is de plek waar vrijwel iedereen regelmatig komt en elkaar zou kunnen ontmoeten. Dit hart van de wijk biedt interessante kansen voor wijkgerichte ontmoetings- en verbindingsstrategieën.

Aanbevelingen

De zoektocht naar het kapitaal van de wijk heeft geleid tot een aantal aanbevelingen. Deze kunnen helpen om een klimaat te creëren waarin verbindingen worden gelegd en initiatieven genomen. Dit draagt op een organische manier bij aan het bereiken van de wijkdoelen. De aanbevelingen zijn opgedeeld in twee categorieën: een programma van verbinding en ontmoeting en bijzondere aandacht voor een deel van de bewoners.

VEEL ORGANISATIES ZIJN ZOEKENDE NAAR HUN ROL EN TOEGEVOEGDE WAARDE VOOR DE WIJK

Verbinden en ontmoeten

Het fundament van een duurzame wijkaanpak zit in de continue zoektocht en in het leggen van verbindingen ('bonding') en bruggen ('bridging') in de wijk: tussen behoeften, programma's, mensen en organisaties. Daar hoort een strategie en aanpak bij die wordt gespeeld op diverse borden met een heldere set spelregels: gedragen wijkdoelen en gezamenlijk geformuleerde opgaven. Om dat te kunnen bereiken, zullen partijen elkaar idealiter op een welhaast vanzelfsprekende wijze blijvend moeten vinden en ontmoeten. En dat is een hele uitdaging.

Verbindingen tussen partijen en activiteiten komen niet altijd vanzelf tot stand. Ze moeten op gezette tijden worden geïnitieerd en georganiseerd. Dit kan bijvoorbeeld met:

- *Wijkconferenties*: de verbindende schakel tussen de diverse overleggen en netwerken over de wijk, met de wijk en voor de wijk.
- *Wijklunches*: schakelmomenten voor alle professionele partijen die werken aan de wijk.
- *Impuls wijkgericht werken*: maatschappelijke organisaties hebben aangegeven dat hun samenwerking sterker en structureler zou kunnen als ze meer vanuit de wijk werken: in de fysieke nabijheid van elkaar, de bewoners en de ondernemers.
- *Verbindingsofficier(en)*: professionals die ervoor zorgen dat verbindingen en bruggen in de dagelijkse praktijk worden gelegd, de wijkdoelen worden uitgevoerd en goede begeleiding van nieuwe initiatieven plaatsvindt.
- *Wijkactiviteiten*: het is wenselijk om de programmering van diverse wijkactiviteiten beter te laten aansluiten op de verschillende behoeften in de wijk.
- *Wijkwebsite*: op het internet liggen kansen voor het uitwisselen van informatie, interactie, het opdoen van nieuwe contacten, de vorming van netwerken en het bij elkaar brengen van vraag en aanbod.
- *Wijkconomie*: Er ligt een kans om de vitaliteit van Tweckelerveld te verbeteren door de kwaliteiten van ondernemers inventiever te benutten. De kennis en het lef van ondernemers kunnen een positieve impuls zijn voor de wijk of voor talentvolle jongeren.

Bijzondere aandacht voor deel van de bewoners

Zelfredzaamheid en zelfvoorzienendheid staan in Twekkelerveld hoog in het vaandel. Toch verdient een deel van de bevolking extra aandacht.

- *Huishoudens met problemen:* Gezien de omvang, concentratie en toename van het aantal huishoudens met psychische, financiële en verslavingsproblematiek en het feit dat dit van generatie op generatie wordt overgedragen, is een continu en goed gecoördineerde aandacht voor deze gezinnen van maatschappelijke organisaties van groot belang.
- *Kinderen en jongeren:* Kinderen en jongeren verdienen een vaste plek op de wijkagenda. Daarnaast kan overwogen worden om de jongeren een eigen plek te geven en om meer mogelijkheden te creëren waarmee ze hun talenten kunnen ontdekken en ontplooien.
- *Senioren:* Er leven veel verschillende veronderstellingen over zelfredzaamheid, zorgbehoefte en eenzaamheid van senioren in de wijk. Daarom is er alle aanleiding voor een onderzoek naar de behoeften en problemen van senioren in de wijk en wat de organisaties en de bewoners zelf daaraan zouden kunnen doen.
- *Studenten:* Er liggen kansen om eens goed te verkennen of de talenten en de kennis van deze wijkbewoners een bijdrage kunnen leveren aan diverse wijkactiviteiten, het perspectief van jongeren en de behoeften van ouderen.

VOLGENDE WEEK KOMT ZE KIJKEN WAT ZE OP ONZE SCHOOL KAN GAAN DOEN

GEA PEREBOOM
DIRECTEUR BASISCHOOL
DE ZEVENSTER

‘De wijkconferentie was een hele zinvolle middag. Ik heb er echt veel aan gehad. Veel contacten die soms wat waren verwaterd omdat we het allemaal druk hebben, zijn weer aangehaald. Er was een heel breed spectrum van mensen aanwezig. Tijdens het informele gedeelte heb ik ook nieuwe mensen ontmoet, zoals een ondernemer uit het winkelcentrum. Het is goed om ook mensen buiten je eigen werkveld te ontmoeten.’

‘In Tweekelerveld is een grote groep kinderen met een moeilijke thuissituatie. Voor deze kinderen is het niet vanzelfsprekend dat ze hulp krijgen bij het maken van huiswerk of het voorbereiden van een spreekbeurt of boekbespreking. En als je hoofd vol zit met perikelen thuis, kun je je moeilijk op het schoolwerk concentreren. We proberen op school rust en stabiliteit te brengen, maar dat is nog niet genoeg om de talentontwikkeling te stimuleren. Daarom zetten we met de drie scholen en een organisatie voor naschoolse opvang een Integraal Kind Centrum (IKC) op. Het extra aanbod gaat uit van wat de kinderen echt nodig hebben, zoals sport, huiswerkbegeleiding of beroeporiëntatie.’

‘De begeleiding bij het huiswerk laat soms te wensen over, maar er zijn wel ouders die op school met allerlei dingen helpen. Op de wijkconferentie ontmoette ik een van de Power-vrouwen. Er was al eerder contact geweest, maar dat was weer op de achtergrond geraakt. Nu hebben we een afspraak gemaakt en volgende week komt ze kijken wat ze op onze school kan gaan doen.’

‘Er is al heel veel voor kinderen in Tweekelerveld. Het is belangrijk dat we dat beter van elkaar weten. In het IKC hebben de scholen en de opvang hele korte lijntjes met elkaar. Dat kan verder worden uitgebouwd naar de wijk. We hebben het allemaal erg druk, dus nog een extra overleg, daar zit niemand op te wachten. Maar met nieuwe initiatieven, zoals de huiswerkbegeleiding, aanhaken bij de structuur van het IKC biedt veel mogelijkheden.’

**LUCAS
FRANSEN**
MANAGER WONEN
WONINGCORPORATIE
DOMIJN

‘Corporaties en gemeente hebben steeds minder geld. Daarom moeten we kijken hoe we samen effectiever en efficiënter kunnen werken. De wijkconferentie was daarbij een goede eerste stap. Wij spreken liever niet van samenwerking, maar van partnership met instellingen, organisaties en natuurlijk de bewoners. Daarbij moet iedereen - wij ook - durven loslaten en doen waar hij het beste in is.’

‘De wijkconferentie heeft een inspirerend initiatief voor rondleidingen door de wijk opgeleverd. Via verhalen, gedeelde interesse en verleden kunnen mensen hun buurt en hun burens beter leren kennen. Dit wordt gecombineerd met eten en drinken van verschillende culturen in de wijk. Als corporatie zijn we hierbij faciliterend: wij kunnen eventueel vastgoed ter beschikking stellen en kennen mensen in de wijk, maar het wordt een project van en voor de bewoners zelf. Dat is nou juist zo inspirerend!’

‘De eerste wijkconferentie was een goed startpunt. De brainstorm heeft veel opgeleverd. De volgende keer moeten we kijken wat het al heeft opgeleverd en op welke punten er nog finetuning nodig is. Want er moet nu wel wat gebeuren, alleen gelul daar heb je niets aan.’

JOBRINE MARTINA
CONSULENT WIJKBEHEER
CORPORATIE DOMIJN

‘De wijkconferentie heeft aangetoond dat er in Tweekelerveld veel kennis is en dat er best mensen zijn die zich ergens voor willen inzetten. Dat was echt een hele goede eyeopener. Het is mooi dat niet alleen de organisaties maar ook bewoners bij de wijkconferentie aanwezig waren. Wij werken er, zij wonen er. Nu is het zaak om iedereen actief en betrokken te houden.’

‘Het onderzoek naar het wijkkapitaal heeft belangrijke thema’s blootgelegd. Deze kwamen terug op de wijkconferentie. Ik zat bij de werkgroep over problemen achter de voordeur. Vanuit mijn werk heb ik daar ook veel mee te maken. Het is belangrijk signalen van problematiek in de gaten te houden en informatie uit te wisselen met andere partijen die met de wijkbewoners werken.’

‘Domijn is bezig met het project Keigoed. Daarmee willen we zorgen dat de bewoners met zo min mogelijk verschillende mensen van de corporatie te maken hebben. Het is belangrijk dat mensen weten bij wie ze moeten zijn. Via persoonlijk contact met één gezicht in de wijk, kunnen we een relatie opbouwen met de huurders. Zowel fysieke als sociale zaken zijn dan sneller op te lossen of zelfs te voorkomen. Het is nog niet bekend of hiervoor ook een vaste plek in de buurt komt of dat we dat anders gaan organiseren. Begin volgend jaar krijgt dat meer handen en voeten in al onze wijken, dus ook in Tweekelerveld!’

IMPRESSIE

DE EERSTE WIJKCONFERENTIE

Een bijeenkomst vol verbinding

Spinnerij Oosterveld, donderdag 20 februari 2014. Kruipdoor sluipdoor, via een oude bedrijfslift en door gangen van de voormalige textiel fabriek druppelen ze binnen: de ruim honderd deelnemers aan de wijkconferentie over Tweckelerveld. Er zijn bewoners, ondernemers, medewerkers van maatschappelijke instellingen, politie, onderwijs, woningcorporaties en gemeente. Een rijke schakering van mensen, die zich allemaal op hun eigen manier verbonden voelen met hun wijk, hun Tweckelerveld.

Wethouder Hans van Agteren, die stadsdeel Noord waarin de wijk Tweckelerveld ligt in zijn portefeuille heeft, opent de bijeenkomst: ‘Tweckelerveld is een wijk met een eigen identiteit en met eigen kracht. In de toekomst zal vaker beroep worden gedaan op het zelforganiserend vermogen van de mensen in de wijk. Vandaag gaan we kijken waar en hoe we duurzame samenwerking kunnen bereiken in de wijk. We gaan op zoek naar de bouwstenen waarmee we verder kunnen.’

~ Verbinden en ontmoeten

Sjors de Vries vervolgt met een presentatie over de achtergronden van de zoektocht naar het wijkkapitaal van Tweckelerveld. ‘We staan op een omslagpunt. De traditionele wijkvernieuwing, waarbij veel nadruk lag op fysieke vernieuwing, ligt achter ons. Ook de subsidies voor integrale stedelijke vernieuwing zijn verleden tijd. Er is bovendien sprake van een bezinning op de bestaande en een zoektocht naar nieuwe vormen van wijkaanpak. Wijkvernieuwing is van alle tijden, maar elke tijd vraagt om een andere aanpak.’ Om het ruim aanwezige wijkkapitaal meer te laten opbrengen, adviseert Sjors de Vries een continu programma van verbinding en ontmoeting. Deze wijkconferentie is hiervan een eerste concreet voorbeeld.

~ De diepte in

Na deze introductie was het tijd om aan de slag te gaan. De aanwezigen kwamen letterlijk in beweging via het spel ‘over de streep’. Dagvoorzitter Alice van den Nieuwboer stelde een aantal vragen waarop deelnemers hun reactie gaven door wel of niet over de streep te gaan, die in de ruimte op de vloer was getrokken. Hierdoor formeerden zich op natuurlijke wijze vijf groepen die aan de slag gingen met het thema waarbij ze zich het meest betrokken voelden:

- Ruimte voor ontmoeten en samenwerken
- Talentontwikkeling voor kinderen en jongeren
- Wat wil de senior?
- Problemen achter de voordeur
- Creatief verbinden

~ Positief blijven

De werksessies werden gestructureerd aan de hand van de methodologie van ‘waardierend onderzoek’. Dit betekent dat er gezamenlijk wordt gezocht naar successen uit het verleden, dingen waar je trots op kunt zijn. Wat zijn de krachtige punten van Twekkelerveld, waar worden we blij van? Vervolgens wordt stapsgewijs gewerkt aan het formuleren van droombeelden in het verlengde van die successen. Deze droombeelden zijn realistisch, want geïnspireerd op eerdere resultaten, maar gaan wel een stapje buiten de gebaande paden. Wat is er nodig om meer van dergelijke successen te realiseren?

De sessieleiders hielden de methode strak in de gaten. Het is zo verleidelijk om bij een idee kritisch te reageren: ‘hebben we al eens geprobeerd’, ‘lukt toch niet’, ‘wie zal dat betalen?’. Door telkens terug te grijpen op de positieve insteek, ‘laten we onderzoeken wat er nodig is om het wél voor elkaar te krijgen’, groeide de energie en de wil om iets te bereiken. De papieren tafelkleden werden volgeschreven met ideeën, kansen, droombeelden, oplossingen, wensen. Elke werkgroep had de opdracht om een aantal quick wins te formuleren (ideeën die binnen een half jaar te realiseren zijn) en daarbij visitekaartjes te plakken van mensen die zich daarvoor willen inzetten. Dit is waar zij het komend halfjaar mee aan de slag gaan. Op de volgende wijkconferentie presenteren zij de eerste resultaten.

**MET
PERSOONLIJK
CONTACT
BEREIK
JE HET
MEEST**

**ALS WE BEWONERS
VERANTWOORDE-
LIJK MAKEN, WORDT
HET IETS VAN ONS
ALLEMAAL**

**ALS JE IN
STAAT BENT
KLEINE
VERBANDEN
TE LEGGEN,
HEB JE GOUD
IN HUIS**

**HET GAAT
OM WATER
WÉL KAN EN
DAT BEGINT
VAAK HEEL
KLEIN**

**IK HERKEN
DEZEELFDE WENSEN BIJ
VERSCHILLENDE
ORGANISATIES**

LATEN
WE PROBEREN
OUT OF THE BOX
TE DENKEN;
NIETS IS TE GEK

LATEN WE
ACTIEVE BEWONERS
VRAGEN OM ANDEREN
ERBIJ TE BETREKKEN:
NEEM JE
BUURMAN OF
BUURVROUW MEE

BUREN DIE
VOOR ELKAAR
ZORGEN, IS DAT
EEN VANZELF-
SPREKEND-
HEID?

ALS WE NU
EERST EENS
UITGAAN VAN
DE MENSEN
DIE WE WÉL KUNNEN
BEREIKEN

JONGEREN DIE IETS VOOR ANDERE JONGEREN ORGANISEREN, DAT IS TOCH HARTSTIKKE MOOI

MICHAEL SPIERINGS JONGERENWERKER ALIFA

'Er zijn hier in Twekkelerveld jongeren waar niet alles soepel mee verloopt. Zij komen naar de jongereninloop of ik zoek ze op als ik ambulante aan het werk ben in de wijk. Zo heb ik inmiddels met veel jongeren een band kunnen opbouwen. Rond de jaarwisseling was ik veel op straat. Dat heeft er mede toe geleid dat er dit jaar geen vernielingen zijn geweest, het jaar daarvoor was dat wel anders.'

'Als jongeren op straat hangen en zich vervelen, kunnen bewoners hun gedrag als overlast ervaren. Ik probeer ze op een positieve manier in contact te brengen met andere wijkbewoners. We hebben bijvoorbeeld een opschoondag georganiseerd op een plek waar de jongeren vaak zijn. Zo kwamen ze op een leuke manier in gesprek met omwonenden. En de plek die je net zelf hebt opgeruimd, daar gooi je minder snel rommel op de grond.'

'De wijkconferentie vond ik heel positief. Het was een mooi moment om te kijken hoe

we nu verder kunnen komen met elkaar. Door de setting is nu duidelijker wie wat doet. Er waren ook mensen die ik nog niet had ontmoet en die ik nu makkelijker kan bereiken. Er waren heel veel ideeën in onze werkgroep, maar we hebben uiteindelijk vier punten gekozen waarop we echt gaan inzetten. Dat is eigenlijk wel jammer, want er zijn nog veel meer koppelingen te maken. Dat kunnen we op termijn wel oppakken. We weten elkaar nu beter te vinden.'

'Het mooie van de dag was de concrete discussie. Er worden echt stappen gezet. Ik ga samen met de drie basisscholen iets organiseren voor kinderen van groep 7 en 8, bijvoorbeeld een survivaldag. Zo heb ik al contact met ze voordat ze naar het voortgezet onderwijs gaan. Ook oudere jongeren uit de wijk kunnen helpen bij de organisatie, zo ontstaat er een wisselwerking. Jongeren die iets voor andere jongeren organiseren, dat is toch hartstikke mooi.'

BAS DENTERS ~ HOGLERAAR BESTUURSKUNDE UT

THUIS OP HET TWEKKELERVELD

In mijn jongere jaren heb ik menige zaterdag- en zondagmiddag op het Twekkelerveld doorgebracht. Met mijn vrouw en twee zonen bezochten we mijn schoonmoeder. Vanuit haar woning op de hoek van de Grote Beerstraat en de Olieslagweg had je een mooi uitzicht op de markante toren van de voormalige T. van de Blinkschool. De school heette toen al lang niet meer zo. Maar voor mijn vrouw en haar moeder bleef het – ook lang nadat mijn vrouw daar als klein meisje schoolging – altijd de ‘Blinkschool’. Toen mijn schoonmoeder slecht ter been werd, deed ik zaterdagmiddag regelmatig haar boodschappen bij de AH op het nabijgelegen winkelcentrum – een van de eerste winkelcentra in het land. In die jaren vormde de Grote Beerstraat ook regelmatig de uitvalbasis om samen met mijn zoons in het gloednieuwe Arke-stadion een thuiswedstrijd van FC Twente te gaan bezoeken.

Sindsdien is er veel veranderd. Mijn schoonmoeder verhuisde naar de Bleekhof en is enige jaren geleden overleden. Het winkelcentrum Twekkelerveld heeft een ingrijpende facelift ondergaan en schijnt tegenwoordig de Sterrenhof te heten. FCT werd landskampioen en speelt al weer enige jaren in de uitgebreide en gemoderniseerde Grolsch Veste. De uiterlijke en naamsveranderingen ten spijt heeft de wijk Twekkelerveld zijn karakter behouden. De ‘Blinkschool’ staat er gelukkig nog steeds. Sommige van de sociale en leefbaarheidsproblemen van vijftien jaar geleden zijn ondanks de fysieke veranderingen in de buurt echter ook nog steeds hetzelfde.

~ Wijkkapitaal

De wijkconferentie van 20 februari 2014 markeert het startpunt van een initiatief om niet alleen met fysieke maatregelen de buurt een nieuw aanzien te geven, maar om ook de sociale innovatie ter hand te nemen. Voor dit initiatief bestaat een breed draagvlak zo bleek op 20 februari. Bij de sociale innovatie van het Twekkeler-

HET ‘WIJ WETEN WAT GOED VOOR U IS’ VAN PROFESSIONALS ZAL MOETEN PLAATSMAKEN VOOR EEN NIEUW PROFESSIONALISME OP BASIS VAN RESPONSIVITEIT EN PUBLIEKE DIENSTBAARHEID

veld wil men aansluiten op het ‘wikkapitaal’. Daarbij gaat het zoals hiervoor door Sjors de Vries is uitgelegd, om de in een bepaalde wijk aanwezige unieke combinatie van ‘gebouwen, openbare ruimte, mensen, talenten, organisaties, geld(stromen) of netwerken’. Het gaat erom dat de mensen en organisaties in de wijk, op basis van ‘gedeelde eigenbelangen’, gezamenlijk investeren in de toekomst van hun wijk. De kracht van die benadering is dat het maatwerk (aansluiting op de specifieke situatie van de wijk) paart aan de eigen kracht, kennis, ervaring en creativiteit van in de buurt aanwezige mensen en organisaties.

~ Ruimte creëren

Voor het succes van deze aanpak is in de eerste plaats wezenlijk dat er daadwerkelijk ruimte wordt gecreëerd voor maatwerk. Niet gemeentelijke nota’s en visiedocumenten, niet het stedenbouwkundig plan van de corporatie of de standaardprocedures en werkprocessen van zorg- en welzijnsinstellingen en hun professionals moeten het startpunt vormen. Dat vraagt om een radicaal andere werkwijze van deze organisaties. Zo zullen leden van de gemeenteraad en wethouders bijvoorbeeld bereid moeten zijn om niet op inhoud te sturen. En het ‘wij weten wat goed voor u is’ van professionals zal moeten plaatsmaken voor een nieuw professionalisme op basis van responsiviteit en publieke dienstbaarheid, waarbij men de valkuil van serviliteit (‘u vraagt, wij draaien’) vermijdt.

~ Eigen kracht

Voor succes is in de tweede plaats ook nodig dat men zowel de mogelijkheden als de beperkingen van de eigen kracht onderkent. De

eigen kracht begint en eindigt met de aanwezigheid van gemotiveerde burgers die op basis van eigen passies, belangen of belangstelling ‘iets’ willen doen. Dat ‘iets’ betreft veelal ‘kleine’ dingen in de directe fysieke of sociale omgeving. Bovendien verschilt die bereidheid per wijk en binnen de wijk. Wat op het Orionplantsoen kan, is in de Grote Beerstraat wellicht tot mislukken gedoemd. Het is hier zaak om in te spelen op wat er op een bepaalde plaats mogelijk is. Tegelijkertijd is het van belang om te onderkennen waar de beperkingen van de eigen kracht liggen en bereid te zijn collectieve middelen te investeren waar deze kracht tekortschiet. Vertrouwen op eigen kracht betekent dus geenszins dat gemeenten en instellingen buurten aan hun lot overlaten.

Als gemotiveerde burgers en bedrijven samen met de gemeente en instellingen zich op deze manier effectief verbinden en het aanwezige wijkkapitaal op een creatieve manier investeren, dan ben ik ervan overtuigd dat nog vele generaties zich – net als ik het een tijdje deed – thuis kunnen voelen op het Tweckelerveld!

BAS DENTERS

is hoogleraar Bestuurskunde aan de Universiteit Twente. Hij is wetenschappelijk adviseur van KISS (Kennisinstituut Stedelijke Samenleving), een gezamenlijk initiatief van de provincie Overijssel, de vijf grote steden in die provincie, Universiteit Twente en een aantal regionale organisaties.

WONINGEN
WIJKWANDELING
HUURDERS
LOSLATEN
VASTGOED
PERSOONLIJK CONTACT
FYSIEK EN SOCIAAL
ACHTER DE VOORDEUR
PARTNERSHIP

WIJKRAAD
BEWONERS
ACTIEF
BUURTEN
CENTRALE PLEK
BEWONERSINITIATIEVEN
VERSNIPPERD
PROFESSIONALISEREN
BETROKKENHEID
JONGERENRAAD
SENIOREN
INVENTARISEREN

OUDEREN
ZORG
EENZAAM
EXCURSIE
ACTIEF

LAAGDREMPELIG
IEMAND MEENEMEN
IN DE WIJK
ZICHTBAAR
RUIJTE

ONDERWIJS
KINDEREN
JONGEREN
OUDERS

IKC IN DE WIJK
POWER-VROUWEN
SCHOOL
ONTMOETEN
NASCHOOLSE OPVANG
TALENTONTWIKKELING
HUISWERKBEGELEIDING

JONGEREN
OVERLAST
SCHOOL
VERVELEN
PLEK IN DE BUURT
ACTIEF
CONTACT
SURVIVAL
OPSCHOONDAG
WISSELWERKING

JONGEREN
SCHOLEN
IKC
OUDERS
WIJKBEWONERS
PROFESSIONALS
TALENTONTWIKKELING
WIJKBUDGETTEN
IDEEËN
EIGEN KRACHT

Colofon

CONCEPT

RUIMTEVOLK: Sjors de Vries, Christine van Eerd

EINDREDACTIE & INTERVIEWS

Christine van Eerd

FOTOGRAFIE ~ Masha Bakker

GRAFISCH ONTWERP ~ Karina Dimitriu

DRUK ~ Rikken Print

STATISTIEKEN

gemeente Enschede

Uitgave Stadsdeel Noord, gemeente Enschede
voorjaar 2014

Twakkelveld Alles aanwezig

Gemeente Enschede

RUIMTEVOLK

WIJ(K) TWEKKELERVELD
Bewoners en werkers op zoek naar het wijkkapitaal